ВІДЧУТТЯ ВЕСНИ

По-різному відчувають весну. Буває, першу стежку для неї в різкім вечірнім холоді пробивають грудьми журавлі, надсилаючи з того місця, де ще хмари, здається, у їхній крові, ледь чутний сигнал: всі, хто позаду нас і під нами — не падайте духом, ми перемогли. І хоч реальністю нашої перемоги поки що залишається тільки цей ледь чутний сигнал, його вже зафіксували в своїй свідомості деякі ріки, чиєсь дитинство, чиясь не до дна вимерзла уява, темні невирубані лісові масиви, збудившись, рушають за нами...

.. Його свідомість не довіряла журавлям. Весна надто плутано пояснювала йому про свої принади, він не вірив птахам, чий далекий голос вже давно завмер, більше того, боявся, що за якусь сотню кілометрів уся зграя поляже. Так, він не був бійцем. Але він був солдатом, це напевно. І коли якоїсь довгої, здавалось, безкінечної ночі блукання поснулим містечком серед очманілих собак, котів, в’язкими розбухлими вулицями виходив на блискуче від конденсованого туману шосе і раптом прямо перед собою бачив повільно рухомі військові машини, він оживав. Одна за одною промацують шлях, нечутно, всі довкола вже давно ніжаться під теплими ковдрами, ниють розбиті вологою кістки, а тут безупинний рух, маскувальне світло вириває лише якийсь десяток метрів мокрого шосе з розчавленим тільцем зайця чи собаки, в кабінах тривожно зблискують профілі двох — солдата й офіцера, мокро напнувся брезент, що вони там везуть, може, велику сповиту смерть за своїми плечима, а далі весь обоз — це її придане.. Кухня, він знає, так, то кухня, але не міг собі уявити, щоб там варилося щось гаряче, настільки вона повна загадкової замкнутості. А що тут, із загратованими віконцями-щілинами, невже там зісередини до її стінок попритискалися чужі плечі, обливаючись потом від задухи, посхилявши один одному на погони чола, в невіданні завтрашнього дня. А що це, мабуть, амфібії, то їм все одно, по чому рухатись, можливо, вони за інерцією ще пливуть, розтинаючи хвилі густого туману, байдужі до тих, хто попереду і позаду. Осідають ресори тугих рацій, мляво вигинаються

довгі антени. У цін глибоко захованії! таємничості, у цьому повільному проминанні всієї несуттєвості нічних, незнайомих місцевостей вперед до реальної далекої мети, можливо, і було щось від журавлів, однак він про це не думав, він був разом з ними рядовим солдатом, і він знав, що буде ним до кінця свого життя. Дивно, можливо, запахи людського поту, ув’язнені ще гострішими запахами бензину і металу, втягали його за собою в річище скреслої нарешті темної ріки, закручувало його, рвало на грудях благенький цивільний одяг. Так, йому знайоме це почуття.

.. Машина мчить підмосковними березняками, їх гне. підкидає, вони підстрибують, солдати "стройбату", вчепившись один за одного. Я солдат, мені нічого, але разом з тим й усе дозволено, я трохи зверхньо оглядаю принишклі лісові села; діти, старі, хати, церкви — усе це під моїм поглядом ледь пригнулося, на ранг нижче. Одночасно ми своєю динамікою підказуємо шлях до визволення. це ж нам махають діти, і розпатланий кінь ще якийсь час позаду ірже, мотуляючи за собою саньми з розхристаним дідом, це нам кланяються розпашілі, ніби з баньки, з розпушеним волоссям берези. Вони підносять нам свій оголений пахучий коровай.. Ми під’їжджаємо до високої стіни, нас впускають, але чому за нами зачиняють високі глухі ворота? І перше, що війнуло нам у ніздрі, був запах якоїсь відпрацьованості, той запах, мабуть, зберігався тут віддавна. Я відчув, що люди тут не працювали, що їхні пучки зімлявіли, просякли тремтливим відчуттям непотрібності. Велетенський цегляний будинок, пофарбований на жовто, з безліччю всіляких флігелів, башточок. За ним — другий, третій. Рання весна, і на старезних в’язах граки вже звивають гнізда. Ми проходимо, роззираючись, просторим подвір’ям, заходимо в один з будинків, нам роздають ноші і лопати. Що тут робиться? Купи цегли, тиньку. їм треба усе це винести з приміщення, розчистити. Над головою звисають балки, дранка. Знятий дах, світиться свіжістю високе небо. Отам вгорі, на другім поверсі, кажуть, був карцер. Серед битої цегли хтось знаходить пожовклий загальний зошит

з реєстраційними записами. Номери: п’ятсот шістдесят п’ятий., шостий, прізвище, рік народження., він здогадувався, куди потрапив. Скільки, мабуть, у цій цеглі заціплено болю і відчаю?

Привезли в бачках обід. Вони їдять надворі. На осонні вже нема снігу. Подвір’я живе своїй життям. Снують санітарки, пралі, куховарки. Тут є чоловіче і жіноче відділення, перегороджені побіленими парканами. Кілька чоловіків у запраних піжамах штовхають залізний візок, мабуть, з продуктами. Вони пообідали і закурили. їх оточують, просять цигарок, зав'язується розмова. Напруження спадає. Звичайно, певна дистанція зберігається, але вони бачать перед собою цілком нормальних людей, заклопотаних, можливо, трохи зараннім приходом весни. Хтось підмітає, білять повтикані довкола клумб цеглини, розпилюють повалене напівсухе дерево. Він відходить вбік, шукає туалет і, не знайшовши, присідає за купою шлаку біля кочегарки, відпочиває. Підходить за будинком до паркана і припадає до щілини. Дивно, там зовсім нема снігу, він ніби заглядає в інший світ. Світлий, добре підсохлий волейбольний майданчик. Пружно на м’якому ґрунті люди в піжамах перекидають через сітку м’яч. Між ними вирізняється молода жінка в білому халаті, мабуть, лікарка. Трохи ніби ніяково, що вона грає з цими ненормальними, йому здається, невже вона цього не розуміє.. Ось вона підстрибнула, щоб тушувати, і він побачив, як над сіткою звелася гарна, ледь засмагла рука, її постать витягнулася від п’яток аж до русявої в крупних кучерях голови, добрий удар. Здасться, в кишені її халата навіть якась газета, скручена в трубку.. Він відходить, у нього ще півгодини обідньої перерви, можна трохи й подрімати. Нарешті знаходить закуток, де ніхто його не побачить, і сонце якраз пригрівало в лице. Парувала на сонці підігнила дошка, він змружив очі. Десь під самим вухом зі скрипом прочинились, мабуть, на протязі забуті всіма на світі двері.. Несподівано з даху зірвалось ціле гроно крапель, одна я них влучила в незахищену шию, і він, усміхнувшись до себе, зняв шапку. Кілька разів по ледь розліпленій щілині повік різонув сонячний зайчик, мабуть, з протилежного корпусу, там було кілька розчинених вікон. Давно йому не було так добре.. Він розплющив повіки і, нагнувшись, почав розглядати землю під ногами. Вона була якась дуже свіжа, може,

так йому здавалося після ще вчорашнього снігу, вона пила його погляд, як негомінку джерельну воду, а він бачив у ній своє відбите обличчя. Раптом воно сліпуче розірвалося, ще якусь долю секунди з шипінням розсипаючись кришталиками снігу на чоботах. Він зіщулився, подумки простеживши траєкторію польоту сніжки. Звідки кинули?.. А хіба не все одно.. Як він міг забути про ці широкі отвори в парканах, за якими вистежувала його пара, а може, й кілька пар очей, повних, мабуть, такої нетерплячої надії на нього, простого солдата. Чи цей жест не урваний терпець.. А може, це рука допомоги і розуміння, простягнена, правда, трохи незвично?..